UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Decimatertia vult q[uod] [con]tra ius naturale no[n] admittat[ur] dispe[n]satio, nisi in fuga maioris mali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

De his. ¶ Hec eſt tertia pars in qua dicit ꝙ conſuetudo in celebrandis officijs quam obtinet metropolitana eccleſia, debet obſeruari in omnibus eccleſijs, exceptis monaſterijs in quibus celebrantur officia ſm regulam beati Benedicti. Hugo.

¶ Casus. Quidã erãt epi q̃ non ſeruabãt ordinẽ in diuinis officijs quẽ ſeruabat metropolitana eccl'ia: quare ſtatutũ fuit in cõcilio Toleta. vt oẽs epi eundẽ modum in officijs ſeruẽt qui in eccleſia metropolitana ſeruat. Abbates ꝟo officia publica, id eſt veſpas, matutinas, ꝛ miſſas celebrent ſicut in eccleſia principali celebrant. Alia ꝟo officia dicãt ſicut in eoꝝ regl'a ꝯtinet. In ſcda parte ibi: quiſquis. dicit ꝙ ſi quis contra hoc fecerit ſex mẽſibꝰ excõmunicationi ſubdat. In tertia ibi: ſub iſta. dicitur ꝙ metropolitani debent epos prouincie cogere ſupradictum modũ ſeruare: et epi ſibi ſubiectos rectores ſupradictã regulam ſeruare cõpellãt.

iij.ps.

id eſt rñdet.

Dicit hu. ꝙ hoc nõ colligit hic: ꝛ eſt ſenſus ſm voluntatẽ ſui epi: qa eps hoc etiã velle dꝫ non ꝙ eis formã huius rei dare debeat. argum. j. xvj.q.j. agapitus. et hec gl. eſt approbata, ſm Jo. d f.

De his q̃ contra ap'licã volũtatẽ[a] circũferuntur oĩ vento doctrine, placuit ſancto concilio vt metropolitane ſedis authoritate coacti, vniuſcuiuſqꝫ prouincie ciues[b] rectoreſqꝫ eccleſiarũ vnũ eundẽqꝫ in pſallendo teneãt modum quẽ a metropolitana ſede cognouerint inſtitutũ: nec aliqua diuerſitate cuiuſqꝫ ordinis vel officij a metropolitana ſede patiantur ſe diſiungi. Sic enĩ iuſtũ eſt, vt inde vnuſquiſqꝫ ſumat regl'as magiſterij, vnde honoris conſecrationem accepit: vt iuxta maiorũ decreta, ſedes que vniuſcuiuſqꝫ ſacerdotalis dignitatis eſt mater, eccleſiaſtice dignitatis vel ratiõis ſit magiſtra. Abbatibus ſane indultis officijs que iuxta voluntatem ſui epi[c] regulariter ab illis implẽda ſũt: cetera officia publica[d], id eſt veſperas, matutinũ, ſiue miſſam aliter q̃ꝫ in principali eccleſia celebrare non liceat. ¶ Quiſquis aũt horũ decretoꝝ violator extiterit, ſex mẽſibus a cõione priuatꝰ, apud metropolitanũ ſub penitentie cenſura maneat corrigendus quatenus apud illũ ꝛ preterite tranſgreſſionis culpam lachrymis diluat: ꝛ neceſſariaꝫ officiorũ doctrinam ſtudioſe addiſcat. ¶ Sub iſta ergo regula diſcipline nõ ſolũ metropolitanus totiꝰ ſue ꝓuĩcie põtifices vel ſacerdotes adſtringat[e]: ſed ꝛ ceteri epi ſubiectos ſuos eccleſiarũ rectores obtẽperare ſuis inſtitutionibꝰ cogant.

Itẽ ex concilio Brachareñ.

¶ Quod ſeruetur in matutinis et veſpertinis officijs vnꝰ et idem.

Placuit[f] oĩbꝰ cõi cõſenſu vt vnꝰ atqꝫ idẽ pſallẽdi ordo in matutinis vel veſpertinis officijs teneat: et nõ diuerſe ac priuate neqꝫ monaſteriorum cõſuetudines cum eccl'iaſtica regl'a ſint ꝯmixte.

¶ Diſtinctio.xiiij.

Item aduerſus[g] naturale ius nulla diſpenſatio admittit: niſi forte duo mala ita vrgeant, vt alterum eorum neceſſe ſit eligi.

Unde in cõcilio Tol. octauo ſic legitur.

¶ Minus malũ de duobus malis eſt eligendum.

a ¶ Volũtatẽ. illã ſcilꝫ: Doctrinis varijs nolite abduci: vt. ſ. diſtin. proxi. nolite.

b ¶ Ciues. ciues ergo cantãt cum clericis, et dicunt amen. xxxviij. diſt. ſedulo.

c ¶ Sui epi. Argu. ꝙ regimen oĩm monaſteriorũ ſpectat ad epm: vt. ix. q. iij. per ſingulas. ꝛ. xvj. q. j. qui vere. et. lxj. diſt. obitũ. Sed nonne monaſteria monachorũ potius ſunt ſm abbatem regenda, ad quem tota poteſtas monaſterij ſpectat. xviij. q. ij. ca. nullam. Sed illud verum eſt de regulis viuendi, non de regulis cantandi. xij. q. j. non dicatis.

d ¶ Publica. (Scꝫ clericoꝝ ſeculariũ, quoꝝ officia publica ſunt: cum ipſi populum habeant. ſed monachi non ſemper habent populum: vnde ipſi non faciunt publica officia: vt. xvj. q. j. interdicimus.

Metropolitanus ſuffraganeos excõicat.

e ¶ Adſtringat. Arg. metropolitanũ poſſe ſuſpendere ꝛ excõicare ſuum ſuffraganeũ: vt. j. xviij. diſtin. placuit. et ca. ſi epiſcopus. j. x. q. iij. quia cognouimus. xj. q. iij. ſi quis epiſcopus.

f Placuit. j. de conſe. diſt. v. cõuenit. iſtis tñ capitulis derogatur per contrariam conſuetudinem.

Item aduerſus. ¶ Hec diſtinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi: Quod melius.

Casus. Supra in. v. diſt. oſtendit Gratianus ius naturale preferri alijs in origine et dignitate. et. ſ. in. viij. diſt. oſtẽdit ꝙ preferturin amplitudine. In hac vero xiij. diſtin. oſtendit ꝙ prefert in ſentẽtie rigore: q̃a nulla diſpenſatio admittitur cõtra ius naturale in preceptis et ꝓhibitionibus: niſi duo forte mala ita vrgeãt vt neceſſe ſit alterum eligi.

ij.ps.

g ¶ Item aduerſus. Aſſignauit magiſter differentiã iuris naturalis ad alia iura in origine et dignitate ꝛ amplitudine: nunc aſſignat differentiam eiuſdẽ iuris ad alia iura in ſententie rigore. nam ꝯtra alia iura admittit diſpenſatio. xxv. q. j. ſ. fi. ſed contra ius naturale q̃d ꝯſiſtit in preceptis ꝛ ꝓhibitionibus, nunq̃ꝫ: magiſter tamen excipit vnũ caſum de perplexitate: ꝛ male. videamus ergo q̃d iuris ſit de perplexitate. Dicunt quidã ꝙ aliq̃s poteſt eẽ perplexus inter duo mortalia: vt iudei q̃ crucifixerũt xp̃m, peccauerunt mortaliter. de peni. diſti. j. periculoſe. ꝛ ſi non occidiſſent, ſimiliter peccaſſent mortaliter: quia feciſſent contra conſcientiã, que dictabat eis contrariũ: qꝛ dictuꝫ erat eis: Quicũqꝫ fecerit ſe filium dei, morte moriatur. ꝛ omne quod fit contra conſcientiã, edificat ad gehẽnam. xxviij. q. j. ſ. j. ꝛ. ſ. ex his. ex̃ de preſcrip. quoniam. Item vt dicunt, poteſt aliquis eſſe perplexus inter mortale et veniale: vt cum aliquis querit aliquem inimicum ſuum quem ſcio eſſe in loco aliquo: ſi dico querenti illum eſſe in loco illo, pecco mortaliter: quia prodo eum. ſi nego eum eſſe ibi, pecco ſaltem venialiter: vel etiam mortaliter ſi ſum perfectus: vt. xxij. q. ij. ne quis. ſi taceo: ex taciturnitate mea preſumit eum eſſe in loco illo. Item in alio exemplo: ſi vxor petit debitum a viro, et vir negat, peccat mortaliter. ſi reddit, videtur peccare venialiter: qꝛ delectatio carnis non poteſt eſſe ſine veniali peccato vt videtur. xxxij. q. iiij. vir cum propria. ꝛ ſic eſt perple-

rus. Similiter videt̃ ꝙ aliquis poteſt eſſe pplexus inter duo venialia: vt ſi aliquis ſimplici verbo promiſit ſe bibere pluſ ꝙ̃ poſſit: ſi plus bibat, peccat venialiter. xxv. diſt. §. criminis. ſi cõtra verbũ ſuum facit, peccat venialiter. vt. xxij. q. ij. primũ. Sed dicẽdum eſt ꝙ nullus põt eſſe pplexus inter duo mala: q̄a ſm hoc ſeq̄retur ꝙ aliquis ex neceſſitate teneret̃ facere malũ. ſed dicit canon ꝙ deus nunꝙ̃ redderet interitũ niſi ſpontaneum repe riretur nõ habere delictum: vt. xxiij. q. iiij. nabuchodonoſor. verſi. vaſis ire. Preterea ſi ex neceſſitate teneremur aliq̄d mali facere: lex q̄ illud phibet, eſſet impoſſibilis: cum tñ oĩs lex debeat eſſe poſſibilis: vt. ſ. diſt. iiij. erit. Perplexio ergo quãtum ad rẽ nihil eſt: ſed quantum ad animum & ad ſtultam opi. alicuius pplexio aliqua ẽ. vnde iudei nõ erãt pplexi niſi quantũ ad animũ: et ideo debuiſſent conſulere peritiores, vt apl'os vel ſacras ſcripturas. In alio exẽplo dr ꝙ ille q̄ interrogatur, debet tacere: nec hoc ei nocet ſi alter ex taciturnitate ſua aliq̄d preſumat. Abſit ꝙ ea que &c. vt. xxiij. q. v. de occidẽdis. preterea nõ ſemp ſequit̃ ꝙ qui tacet cõſentit: vt. lxxxvj. diſt. tanta. Q̄d aũt obijcit de vxore, nõ credo ꝙ talis delectatio ſit aliq̄d pctm̃: vt. xxxij. q. ij. quicquid. Sitñ vis tenere ꝙ ſit ibi veniale peccatum dicas cum h. ꝙ vir debet mulierem petentem debitũ prudenter eludere promittẽdo ſe poſtea facturum, donec ipſa efferueat: et ſi nec ſic illa deſiſteret, tunc vir det ei copiã corporis ſui: vt q̄ꝫcito mulier expleuerit libidinẽ ſuam, ſtatim vir ſecedat, nec procedat ad actum.

Duo mala[a] lʒ oĩno cautiſſime ſint pcauenda: tñ ſi piculi neceſſitas[b] vnũ ex his ppetrare cõpulerit, id debem⁹ reſoluere[c] quod minori[d] nexu noſcitur obligari.

¶ Quid autez leuius ex his, quidve graui⁹ ſit: pure rõnis acumine inueſtigem⁹. Etenĩ dum peierare[e] compellimur, creatorẽ quidẽ offendimus: & nos tantũmõ maculam⁹. Cũ vo noxia pmiſſa cõplem⁹: et dei iuſſa cõtemnimus: et proximis impia crudelitate nocemus: noſipſos crudeliori mortis gladio trucidamus. Illinc[f] enĩ duplici[g] culparum gladio perimus: hinc[h] tripliciter iugulamur. Item Gregorius in moralibus parte. vj. libro. xxxij. cap. lv. et. lvj.

¶ De eodem.

Nerui[i] teſticulorum[k] leuiathã[l] pplexi ſunt[m]: q̄r ſuggeſtionũ illi⁹ argumenta iplicatis[n] inuẽtis[o] illigant̃ vt pleroſq̄ꝫ ita peccare faciãt quaten⁹ ſi fortaſſe fugere peccatum appetant, hoc ſine alio peccati laqueo nõ euadant: et culpam faciant dum vitant: ac nequaq̄ꝫ ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia ſe conſentiant ligari.

Quod melius oſtendimus ſi qua ex cõuerſatione hominũ illigationis huius exẽpla pferamus. Ecce quidã dum mũdi hui⁹ appetit amicitias, cuilibet alteri ſimilem ſibi ducenti vitam, ꝙ ſecreta ſcelera illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando cõſtringit: ſed is cui iuratũ eſt, adulteriũ ppetrare cognoſcitur: ita vt etiaʒ maritũ adultere occidere conetur. Is autem qui iuſiurandum prebuit, ad mentẽ reuertitur, & diuerſis hincinde cogitationibus impugnatur: atq̄ꝫ hoc ſilere formidat, ne ſilendo adulterij ſimul et homicidij particeps[p] fiat. et prodere

Duo mala. ¶ Caſus. Statutũ fuit in concilio Tole. ꝙ quotiẽs duo mala inſtãt, ita ꝙ alterum eligi ſit neceſſe: illud debet eligi q̄d min⁹ grauat. In ſcd̃a parte ibi: q̄d aũt. oſtẽdit̃ q̄d grauius et q̄d leui⁹. Nã ſi iuraui hoĩem interficere, magis pecco iterficiẽdo q̄ꝫ peierãdo: q: occidẽdo tripliciter pecco: peierando tm̃ dupliciter.

a ¶ Duo mala. Intellige quãtum ad fatuã illius opi. qui ſe credit perplexum: et ſic intelligas oĩa verba hic poſita. non enim vtrũq̄ꝫ illorum malum eſt, licet ille opinetur vtrũq̄ꝫ eſſe malum.

b ¶ Neceſſitas. i. caſus. vel refert̃ ad opi. ſtultam.

c. ¶ Reſoluere. Id eſt facere.

d ¶ Quod minori. ſm ꝙ ipſe opinatur, cum alterum illorum non obligat ipſum.

e ¶ Peierare. ſm ꝙ talis opinat̃. nõ enĩ peierat, lʒ non ſeruet tale iuramentum: vt. xxij. q. iiij. ſi aliquid.

f ¶ Illinc. Id eſt in iuramento.

g ¶ Duplici. Non intelligas ꝙ in homicidio tria pctã cõmittant̃: & in periurio duo: ſed ibi dicit ꝙ in homicidio tres offendunt̃: in piurio duo. Et eſt hic ar. ꝙ q̄ plures offendit, plus peccat. xciiij. diſ. ſi q̄s aũt legationẽ. et. xj. q. iij. pcipue. Itẽ eſt hic ar. ꝙ p illo poti⁹ eſt iudicandũ p q̄ plures rõnes faciũt: vt ex de pba. licet. in fi. & qui potiora iura oſtenderit, obtinebit. xxj. di. §. j. & C. de edi. di. adri. tol. l. vlti. Sic et deterior eſt cã illius ꝯ quẽ plura faciũt: vt. xxviij. di. de ſyracuſane. Itẽ ꝯtrariũ hic ſignatur. xxij. q. v. ille qui. vbi dr ꝙ piuriũ ſit mai⁹ homicidio. Sʒ ibi ſoluitur.

h ¶ hinc. ſcilʒ in homicidio.

Nerui. ¶ Caſus. Hoc ca. diuidit̃ i tres ptes In pma oſtẽdit̃ ꝙ pplexitas puenit ex ſuggeſtione diaboli In ſecũda ibi: q̄d meli⁹. ponũtur tria exẽpla pplexitatis. Unũ eſt de illo q̄ iurat ſe celare omnia ſecreta ſocij ſui quẽ ſcit velle interficere marituʒ adultere ſue: ſed timet eũ pdere propter iuramentũ q̄d fecit manifeſtare. Secundum de eo qui malo prelato obedientiam fecit: timẽs ſi nõ obediat ei etiam in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertium exemplũ eſt de eo qui per ſimoniam prelaturam acquiſiuit: qui timet peccare ſi gregem ſibi commiſſum derelinquat. In tertia parte ibi: Eſt tamẽ. datur conſilium quid in huiuſmodi perplexitatibus ſit faciendum: exemplo Pauli, qui conceſſit minima id eſt matrimonia et coitum coniugalem cauſa incontinentie: vt maiora et grauiora vitentur: ſcilicet fornicationes.

i ¶ Nerui. Id eſt ſuggeſtiones diaboli neruoſe, id eſt callide et illaqueantes.

k ¶ Teſticulorum. Teſticuli dicũtur ſuggeſtiones eius. q: ſicut teſticuli ſunt miniſtri & inſtrumẽta humane generationis, et in ſe continent oẽ incentiuũ libidinis: ita ſuggeſtiones diaboli generant in hoĩbus vitia, & ad oĩa illicita accendunt. ſ. diſt. vj. ſed penſandum.

l ¶ Leuiathan. Id eſt diaboli.

m ¶ Perplexi ſunt. Id eſt perplectentes. et ſic omnia verba intelligas actiue.

n ¶ Implicatis. Id eſt implicantibus.

o ¶ Inuentis. Id eſt inuentionibus.

p ¶ Particeps. Secũdum opinionem eorum ſtultam ſemper intelligas.

Neceſſitate aſtrictus ad aliquod malũ ꝑpetrandũ. ſm Lau.

ij. ps.

Itẽ q̄ et neceſſitate peccat: penã ñ meret̃: q: voluntarios rcoerc. xv. q. j. illa. Job xl. b.

Coitus ꝯiugal' an careat pctõ.

Puta cum cã reddendi debiti tuʒ hoc facit vl' cã ſobolis. §. alis. xv. di. c. decẽd. xxxij. q. v. c. nemo. ea. diſt.

homicidium tres: periurium duos offẽdit.

Sub. ſed vnũ tm̃. ſed hoc dr ad exaggerationem ar. xxiij. q. v. relegẽtes ſm lan. ij. ps.

Ad hoc. xliiij. diſ. §. j.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ A trāſgreſſionis cōtagione. Iſte admonebit illum ne faciat: vt.ij.qō.j.ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat qd̄ dicit.xxij.q.v.hoc videtur.ꝛ ſic liberabit ſe: qꝛ ſacramentum nō fuit inuētum vt eſſet vinculum iniquitatis.xxij.q.iiij.inter cetera. vnde ſi quis iurauit alium nō accuſare, tñ pōt denūciare crimē ei9: vt ex̄ de iureiurā. quēadmodū.in fine. cū aūt non pōt probare, debet tacere: vt.ij.qōe.vij. plerūꝗ.ſi autē pōt probare, faciat qd̄ dicit.ij.qō.j.ſi peccauerit. Uel dicat alij ſic: frater ſcias ꝙ quidam te vult occidere. nō tamē nominādo aliquē. ex̄ de offic.iudi.ordina. ſi ſacerdos. Cōtra tñ eſt extra de fur. qui cum fure. ſed nō eſt ꝯtra: qꝛ fur non manifeſtauerat furtū iudicanti.

Iuramentū non eſt iniqtatis vinculum.

trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt: quia in quālibet partem declinet, metuit ne a tranſgreſſionis[a] contagione liber non ſit. ¶ Alius cuncta q̄ mūdi ſunt deſerens, atꝗ per oīa frāgere proprias volūtates querens, alieno ſe ſubdere regimini appetit: ſed eū qui ſibi apud deū preeſſe debeat, min9 cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is qui ſine iudicio eligit̄, cuꝫ preeſſe iā ceperit, agere q̄ dei ſunt, ꝓhibet, et que mūdi ſunt iubet. Pēſans itaꝗ ſubditus vel que ſit culpa inobedientie vel qd̄ cōtagium ſecularis vite: et obedire trepidat: et non obedire formidat[b]: ne aut obediens deum in ſuis preceptis deſerat: aut rurſus nō obediens, deū in electo priore cōtēnat. ꝛ infra. ¶ Alius penſare pōdus eccl'iaſtici honoris negligēs, ad locū regiminis premijs aſcendit: ſed q̄a omne qd̄ hic eminet, plus meroꝛib9 afficitur, q̄ꝫ honoribus gaudet: dū cor tribulationib9 ꝑmitur ad memoriā culpa reuocatur doletꝗ ſe ad laborē cū culpa perueniſſe: quāꝗ ſit iniquum quod admiſerit, ex ipſa fract9 difficultate cognoſcit. Reum igitur ſe cum impēſis premijs agnoſcens, vult adepte ſublimitatis locum deſerere: ſed timens ne graui9 delictū ſit ſuſcepti[c] gregis cuſtodiam reliquiſſe: vult ſuſcepti gregis curam gerere: ſed formidat ne deterior culpa ſit regimina paſtoralis gregis dimittere, q̄ꝫ empta poſſidere. Per honoris ergo ambitū ligatum culpa hincinde ſe conſpicit eſſe. Quippe ſine reatu criminis neutrum videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquatur: aut rurſus ſacra actio ſeculariter empta teneatur. Undiꝗ metuit, et vt ſuſpectus latus omne pertimeſcit: ne aut ſtās in empto regimine non digne lugeat quod nō etiā deſerens emendat: aut certe regimen deſerens, dum aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. Eſt tamen quod ad deſtruēdas beemoth verſutias ſubtiliter fiat dum mens inter minora et maxima peccata conſtringitur. Si omnino nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia et qui murorum vndiꝗ ambitu ne fugiat, clauditur: ibi ſe in fugam precipitat[d] vbi breuior murus inuenitur. Hinc etiam Paulus cū quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſſit[e] minima[f] vt maiora[g] declinarēt dicens. Propter fornicationem vnuſquiſꝗ vxorem ſuam habeat. Et quia[h] tūc ſolum coniuges ſine culpa in admixtione ſunt cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda[i] prole miſcentur: vt hoc etiā qd̄ conceſſerat, ſine culpa quāuis minima non eſſe monſtraret, illico adiūxit. Hoc autē dico ſm indulgētiam, nō ſm imperiū. Nō em̄ ſine vitio eſt qd̄ ignoſcitur: et nō precipit̄. Peccatū profecto vidit: ſed ꝙ poſſet indulgeri preuidit. Sed cum in dubijs conſtringimur, vtiliter

b ¶ Formidat. Quid ſi ſubditus credit ꝙ preceptū prelati ſit ꝯ deū; ſecure nō obediat qꝛ lꝫ gn̄aliter iurauerit ei obedire in oīb9, nō tñ eſt itelligendū niſi de licitis ꝛ iuſtis ꝛ honeſtis: † vt.xj.qō.iij. nō ſemper. et ca.ſi dn̄s. et ca.iulian9. et ex̄ de iureiu.ad noſtrā.ij.et ca.venientes. ff.de pig. obligatiōe.gn̄ali. Sed ſi dubitet an ſit ꝯ deū, obedire debꝫ: vt.xxiij.q.j. quid culpat̄. in fi. Utrū autē teneat̄ recipe ordines ab eo quem ſcit ſimoniacum eſſe, nota.j.q.j.ſi q̄s a ſimoniacis.

Subdit9 an ſp teneat̄ obedir̄ p̄lato.

† Ad hoc ex̄ li.vj. de iureiu. ꝯtigit.

c ¶ Suſcepti. Iſte ſi vult ſaluari, dimittat locū: et ſit in ꝑpetua penitentia: vt.j.qō.j.ſi quis neꝗ.ꝛ.q.vij. requiritis. ꝛ extra de ſimo. matthe9. non tamen dimittat ſine authoritate pape: ‡ vt.vij.q.j.mutationes.et.c.ſuggeſtum. Sed credo (vt Ioan. de fan. dicit) ꝙ bene poteſt dimittere ſine licentia pape: quia rē habet furtiuā. Unde ipſam tenetur reſtituere: aliter non penitet.xiiij.q.vj.ſi res aliena.ꝛ fur ſemꝑ eſt in mora: vt.ff.de condi.fur.ſi pro fure. §.vlti. Sed ār.ꝯtra extra de renū.c.niſi.ꝛ.c.poſt tranſlationem. Sed illa intelligunt̄ in his qui nō per oſtiū intrauerūt: vt.j.q.j.ordinationes.

‡ Iſta et fuit ſnīa h. quā ſeq̄t lau. Ad hoc vj.q.iij. deniꝗ. Archi.

¶ Eſt tñ. Hec ē ſecūda pars diſti. in qua conſulit q̄d in predictis ꝑplexitatibus faciēduꝫ ſit. Archid.

d ¶ Precipitat. Quid ſi precipitet ſe in fugā et moritur: vtrum peccet mortaliter queritur. Et diſtinguēdum eſt ꝙ ſi non ita eſſet altus murus ꝙ bene preſumebat ſe euadere nō peccat mortaliter: aliter ſic. Arg. ꝓ p̄mo.xxiij.q.v. de occidendis. pro ſcd̄o ar.xxiiij.q.v. ſi nō lꝫ.ꝛ.c.non eſt noſtrū. et maxime ſi ex honeſta cauſa ſe precipitaſſet vt extra de ſepul. ex parte.ij.

e ¶ Conceſſit.i. cōceſſum oſtendit: ſicut alibi exponitur dat.i.datū pronūciat: vt.xxiij.qō.v.§.hinc notādū.

f ¶ Minima.id eſt matrimonia.

g ¶ Maiora.id eſt fornicationem. Uel minimum appellat īmoderataꝫ exactionem debiti cōiugalis. et illud poti9 ꝑmiſit apl'us q̄ꝫ fornicationem: vt.xxxij.q.ij.quicquid. et ſm hoc ꝓprie ponit̄ ꝯceſſit. ſm priorem intellectū ponitur conceſſit.i.conceſſum oſtendit.

h ¶ Et quia. Argu. contra Hugo. qui dicit ꝙ vir nūq̄ꝫ poteſt cognoſcere vxorem ſine peccato: vt nota.xxiij. qōne.iiij. vir cum propria.

i ¶ Sed pro ſuſcipienda. Et cauſa reddēdi debitum: vt nota.xxij.q.ij.quicquid.

Minis malū d duob' eſt faciēdū.

a ¶ Minimis. Quotiēs em̄ ſine captione nihil fieri poteſt, id faciendum eſt quod minus captioſum eſt: vt.ff. de reg. iur. quotiens. ⁊.l. ſemper.
b ¶ Sine venia. Simile dr̄ alibi. Qd permittim', nolentes precipimus: vt.xxxj.q.j. hac ratione.

nemo anathematizatur niſi ꝓ mortali: vt.xj.q.iij. nemo. Item cū virtus ⁊ vitiū ſint cōtraria, nec ſe cōpatiantur: vt.xxxiij.q.j. cum renunciatur. ſed venialia ſimul cum virtutibus inſunt hoi. non ergo ꝓprie dicuntur vitia: vt de pe. diſt. iij. ſepties. Alij dicunt ꝙ nullum peccatuz debet

Uerū. ¶ Hec diſt. diuidit in duas partes: in quarū prima probat ꝙ nullus debet peccare minus vt maius ſiue grauius alius non peccet. Secūda ibi: Conſuetudinis.

¶ Caſus. Hic dicit Gra. ꝙ illud quod dictuz eſt in ſuperiori diſt. de minori malo eligēdo, intelligendum eſt cū duo mala circa eādem perſonam cōtingunt. ſed ſi circa diuerſas contingant, vtrū minus malū ſit eligenduz ⁊ faciendū, vt ali' vitet maius: queritur in hac diſt. ⁊ ꝓbat ꝙ nō per cap. ſequens.

c ¶ Uerum. In hac diſt. xiiij. queritur an aliquis debeat minus maluz cōmittere vt alter euitet grauī' malum? Et dicenduz eſt ꝙ non: vt.j. cap. proxi. et continuat iſte.§. ad id qd̄ dixerat in ſuperiori diſt. ſcilz ꝙ cum duo mala nobis inſtant, minus eſt eligendum: ſed hoc non eſt verum circa diuerſas perſonas.

Gen. xix.b.

minimis[a] ſubdimur, ne in magnis ſine venia[b] peccemus.

Itaqꝫ plerūqꝫ neruorū beemoth iſtius perplexitas ſoluit duz ad virtutes maximas per commiſſa minora tranſitur.

¶ Diſtinctio xiiij.

Uerū[c] hoc ita in vna eadēqꝫ perſona intelligitur. Ceterum an in diuerſis eadem diſpēſatio locū habeat: videlz vt committamus minora, ne alij grauiorib' implicentur, merito queritur.

De his ita ſcribit Auguſtinus in lib. v. queſtionum, ſuper Geneſim libro.j.

¶ Non ſunt a nobis aliqua cōmittenda delicta ne alij grauiora committant.

Quod ait[d] Sodomitis loth, Sunt mihi due filie que nondū nouerunt viros: ꝓducā illas ad vos ⁊ abutimini illis ſicut vobis placuerit: tātum in viros iſtos ne faciatis iniquum. Qm̄ volebat proſtituere filias ſuas hac compenſatione, vt viri hoſpites eius nihil a ſodomitis tale paterētur: vtrum admittenda ſit compenſatio flagitiorūz vel quorūcūqꝫ peccatorum: vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat: an poti' perturbationi Loth non conſilio tribuendum ſit quod hic dixerit, merito querit. Et nimirum periculoſiſſime[e] admittitur hec compēſatio[f]. Si autē perturbationi humane tribuit, ⁊ mēti tāto malo ꝓmote: nullo modo imitanda eſt.

Conſuetudinis autē vel cōſtitutiōis rigor nōnūqꝫ relaxat.

Unde Leo papa ait.

¶ Que cōſtitutiones valeant temperari, vel que non.

Sicut quedā ſunt[g] que nulla poſſunt ratiōe cōuelli, ita multa ſunt q̄ aut ꝓ ne

Quod ait ſodomitis. ¶ Caſus. Legit in Geneſi ꝙ miſit dn̄s duos angelos in ſpecie iuuenum ad ſodomam ſubuertendā: ⁊ cum hoſpitarent in domo Loth venerunt ſodomite ad domum eius volentes eis abuti. Loth autē ne ille violarent, obtulit eis duas ſuas filias: vt illi ſodomite potius cum illis fornicarent, qꝫ hoſpites paterentur ſodomiticā pollutionem. Modo querit Auguſti. an talis compenſatio ſit admittenda? Et reſpōdet ꝙ talis compenſatio periculoſa eſt: ⁊ hoc eſt attribuendum perturbationi Loth.

d ¶ Quod ait. Uerba ſunt Auguſtini, et incipit ibi: Merito queritur.

e ¶ Periculoſiſſime. Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere vt alter euitet maius malum: ⁊ intelligunt hoc quidā ꝙ nemo debet minus mortale cōmittere vt alius euitet maius mortale: ſed veniale debz cōmittere vt alter euitet mortale. nam etiaz animā quis debet ponere ꝓ ꝓximo: ⁊ ſic mortē tēporalē poteſt aliqs ſubire ne alter incurrat penā eternā. de pe. diſt. ij. charitas. ⁊.§. ꝓxi. ſed ꝓ veniali debet tm̄ pena tēporalis, pro mortali eterna. xj.q.iij. nemo. ergo aliquis pōt peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Item quia apoſtolus dicit: Optabam eſſe anathema pro fratribus meis, ſz

Ueniale pōt ne qs cōmittere vt alt' euitet mortale.

homo facere, vel ꝓ ſuo bono, vel alterius: vt.xxiij.q.v. cum homo ver. qd ſi alius. non enim deus vult tale dānum cuz tali lucro cōpenſari: vt.xxxiij.q.v. ſi dicat: non em̄ debet quis crimen ſuum alienis commodis impendere: vt.xlvj. diſt. ſicut non ſuo. Preterea neqꝫ ꝓ ſalute alteri' temporali vel eternali debz quis peccare venia hac maliter: qr nullus per ducend' eſt ad ſalutem opitulāte mendacio: vt.xxij. q.ij. ca. faciat. et.c. ca. iij. in primum. Ioā. Sz gl. arg. quare redarguit ꝙ ⁊c. hic Loth ab Augu. cū alibi cōmendetur ab Ambro. vt.xxxij.q.vij. offerebat? Sed Ambroſius conſiderauit pietatem quaz habuit ad hoſpites. Aug. ꝓ delictum filiarū. xxvj. diſt. ca.j.⁊.ij.

De teria no. ex ne cle. vel mo. ⁊c. Archi. ij. ps.

f ¶ Hec cōpenſatio. Arg. ꝙ nō eſt admittenda compēſatio in malis: vt.xiiij.q.v. forte. et.xxxiij.q.v.c.j.⁊.xxxij.q.viij. nō ſolū. ⁊.j.q.j. nō eſt putāda. admittit tn̄ cōpenſatio in criminibus vel excipiendo vel replicando: vt.xxxij.q.vj. nihil. ⁊.ff. ſoluto matri. viro. verum eſt in iudicijs admittitur compenſatio, non in foro penitentiali. xxxiiij.q.v. quod deo.

Cōpenſatio in penitētiali foro non admittitur.

¶ Conſuetudinis. ¶ Hec eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicitur quando rigor eſt relaxandus, et quando non. Iohannes de fan.

¶ Caſus. Iſte.§. continuatur ad illud quod dictuz fuit ſupra in principio. xiij. diſtinct. vbi dictum fuit ꝙ aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio: ſed hic dicitur ꝙ conſuetudinis vel conſtitutionis rigor relaxatur quandoqꝫ.

Sicut quedam. ¶ Caſus. Queſitum fuit a Leone papa vtrum contra conſuetudinem ⁊ conſtitutiones poſſit diſpenſari: qui reſpondit dicens ꝙ ſicut ſunt quedam contra que diſpēſari non poteſt, vt ius naturale: ſic quedam ſunt vt cōſuetudines ⁊ cōſtitutiones contra quas ratione tempoꝝ ⁊ etatū poteſt diſpenſari: hac habita diſcretione, vt in dubijs nihil contra euangelium vel decreta fiat patrum.

g ¶ Sicut quedam ſunt. Ut precepta decalogi, et forma baptiſmi: ⁊ forma ꝯficiendi corpus xp̄i. de conſecra. diſt. iiij. proprie. ⁊ diſt. ij. accipite.

Ex de bap c.j. De ꝯſe. diſ. ij.c.ij.